

SPEJLET *ET TILBAGEBLIK*

Østervrå Lokalhistoriske
Forening

Fastelavn.

Fastelavns mandag er stadig en spændende dag for mange børn, men tidligere var der langt flere traditioner knyttet til fastelavn.

I tyvernes Østervrå var fastelavns søndag en meget morsom og festlig dag pga. gymnastikforeningens ringridning, fastelavnsoptøget og den efterfølgende fest på hotellet.

Fastelavnsrytterne var unge mænd fra by og omegn, især unge karle fra gårdene, hvor der var mange heste på den tid.

De fleste af rytterne var klædt ud med skråhuer, bånd, elegante jakker eller hvide skjorter med farvestrålende skærf, som var trukket over det varme vintertøj, og de nystriglede heste var pyntet med kulørte sløjfer og bånd og mange af dem med dækkener i flotte farver.

Ringridningen foregik på markedspladsen midt i byen. En lille ring var hængt op i en galge et godt stykke over jorden, og i strakt galop skulle rytterne så prøve at fange ringen med en lang stok, hvilket både krævede stor ridefærdighed og et godt øjemål.

Når alle var klar, begyndte ringridningen. Under høje tilråb fra de mange tilskuere red deltagerne én efter én – i fuld fart og med flagrende bånd ind under galgen.

De tre bedste ryttere blev udråbt til henholdsvis konge, kronprins og adjutant, mens nr. sidst måtte lide den tort at blive udnævnt til ”prikkenorius”, dog kun, hvis han slet ikke havde scoret points.

Almindeligvis var der udsat en præmie for den smukkeste pyntede hest, ligesom der ofte var udsat en sølvpokal til kongen.

I gammel tid var det almindeligt, at de fleste unge mennesker, der deltog i den årlige ringridning,

var mere eller mindre påvirkede af spiritus, men i 1924 kunne redaktøren af Østervrå Avis heldigvis glæde sig over, at byens og omegnens ungdom nu kunne samles uden sådan et fylderi, hvilket kun tjente de unge til ære.

Efter ringridningen fulgte fastelavnsridtet, hvor de udklædte ryttere red gennem byen med de kongelige i spidsen. Med i optoget var der en klovn, som skulle lave kunster og sprede morskab under turen. Han bar også indsamlingsbøssen. Formålet med fastelavnsridningen var nemlig at samle penge ind til den efterfølgende fastelavnsfest på hotellet.

Rytterne standsede kun ved de huse, hvor de var sikre på gevinst, og med front mod huset ventede de så på, at ejeren skulle komme ud.

Når klovnene havde indkasseret pengene, udbragte han et trefoldigt leve for den ædle giver, før det farverige optog fortsatte til det næste "gavmilde" hus. Af og til fik rytterne et lille glas, så de kunne godt blive ganske lystige, inden turen var forbi.

Kl. 19 var der fest for rytterne og gymnastikforeningens medlemmer med damer i den smukt pyntede hotelsal.

Af og til blev der opført et lille teaterstykke, hvorefter der var kaffebord, og her faldt talerne slag i slag.

Efter et par timers dans slog damerne til slut "katten af tønden", og efter et ihærdigt arbejde af samtlige damer kunne man endelig tildele den heldige dronningeværdigheden. Nu havde man således både en konge og en dronning for det kommende år.

Torsdag efter fastelavn holdt Østervrå Håndværker- og Borgerforening i 1926 et stort karneval på hotellet. Entréen var 2 kr. pr. deltager, og billetterne kunne afhentes på hotellet samme dag fra kl. 2 om em., og fra kl. 4 em. kunne man købe masker og leje dragter på hotellet.

Derefter samledes gæsterne kl. 7.30 om aftenen i restaurationslokalerne, som ved den lejlighed var forbeholdt foreningen. Salen, hvortil kun maskerede havde adgang, åbnedes kl. 8, og kl. 9 var der demaskering.

I Østervrå Avis stod der følgende maleriske beskrivelse af festen:

Der var stor tilslutning til festen, og det blev en virkelig morsom og fornøjelig aften. Ved den lejlighed var hotellets sal forvandlet til en yndefuld egn fra det naturskønne Japan.

Kirsebærblomster, jasminer, blåregn og guldregn og talrige andre langklasede blomster udfoldede sig under et utal af brogede lygter.

En mægtig portal, holdt i smukke østerlandske farver, dannede ramme om en flok unge japanerinder (geishaer), hvis farver var dannet af månens stråler, og hvis øjne mindede om den nedgående sols pragtfulde skær. Deres bevægelser yndigheder udfoldede sig i en bedårende dans, som foregik i et fantastisk skær af forskelligfarvet lys.

Karnevallet i Thorshøj samme år blev ligeledes en dundrende succes. Der var stopfuldt hus, og en fyldt pengekasse blev aftenens resultat. Så mange mennesker havde der aldrig før været i hotellets sal, men trods den kolossale trængsel herskede der en mønsterværdig orden.

Der var mange komiske masker: Ole Lukøje, skorstensfejere, klovne, konger og andre højtstående personer, men mest lykke gjorde Klodshans på sin gedebuk.

Salen var særdeles smukt pyntet op og fortrinligt oplyst. I det ene hjørne var der anbragt en idyllisk moshytte, hvor en gammel morlil havde udsalg af forskellige lækkerier og konfetti m.m.

Den slags fester var samtaleemne i lang tid.

Da landbruget blev mekaniseret, blev det efterhånden vanskeligere at skaffe heste til ringridningen og fastelavnsoptoget. Endvidere måtte markedspladsen vige for vejanlæg og byggeri.

Idrætsforeningen gav imidlertid ikke op. Der skulle stadig være fastelavn i Østervrå, og det blev der, når den festligt pyntede fastelavnsvogn kørte gennem byens gader. Denne hestevogn, som samlede en masse børn omkring sig på sin vej gennem byen, havde samme funktion som de tidligere fastelavnsryttere, men her gik de indsamlede penge til en fastelavnsfest for børn.

Fastelavn var børnenes dag. De havde fri fra skole, og når forældrene var riset op om morgenen, begyndte de heldige børn, som havde forældrenes tilladelse, at gøre sig uigenkendelige på forskellige måder, hvorefter det gjaldt om at komme ud at rasle.

Den formiddag var der rigtig mange børn på gaderne. Alle var malede i ansigterne eller maskerede og iført fantasifulde dragter, og så gik de fra hus til hus, sang fastelavnssangen foran dørene og raslede med bøsserne. Ingen forretningsfolk gik fri. De var nærmest forsvarsløse, men det gav jo lidt reklame, hvis børnene følte sig godt behandlet.

Den begivenhedsrige dag sluttede med en stor fastelavnsfest med tøndeslagning og kåring af en konge og dronning samt præmier til de bedst udklædte børn.

Den tid er forbi. Sidst i 70'erne ophørte fastelavnsmandag som skolefriday, og derfor er det kun ganske få børn, der nu til dags går ud med raslebøssen. Skikken er næsten uddød. Nu ligger

fastelavn i skolernes, børnehavernes og fritidsordningernes regi. Der vil man forhåbentlig formå at videreføre nogle af traditionerne.

Karen Baier.

Hvordan det gik til, at vi kom til Østervrå.

Gurli Thykær fortæller

Da min mands halvårs vikariat på Fur var forbi til sommerferien 1948, måtte vi jo finde et andet sted at slå vore folder. Altså var det fat i Folkeskolen (et blad) og kigge efter ledige stillinger. Da vi havde skrevet 3 ansøgninger, ville vi afvente resultatet af dem, før vi sendte flere af sted, da vore øjne faldt på en stilling på Østervrå Realskole.

”Lad os tage den med, men hvor er Østervrå?” Fat i et generalstabskort, og ved hjælp af systemet fandt vi kortet over Nordjylland og gik så videre og lod højre pegefinger gå fra B og venstre pegefinger fra 2, og hvor disse to fingre mødtes, lå Østervrå.

Nej, så højt op ville vi da ikke, men skidt med det, havde vi sendt 3 ansøgninger, kunne vi lige så godt sende 4, og vi hørte såmænd nok ikke deroppe fra.

Men det gjorde vi, og de kunne tilbyde os en toværelses lejlighed, og det lød jo godt med en bolig. Vi reflekterede på deres brev og skulle møde dem en bestemt dag.

Da vi skulle fra Fur til Nordjylland, kunne vi først være der om eftermiddagen. Det var en besværlig rejse, da vi skulle cykle fra midten af Fur til færgen over til Salling, med bus til Hvalpsund færgen, over med den, igen med bus til Aalborg og endelig med tog til Østervrå, som vi nåede ved tretiden. Derefter blev vi vist ned på hotellet til en kop kaffe. Da vi kun havde fået et par stykker medbragt mad på turen, havde vi aldrig ønsket et stykke rugbrød så meget som på det tidspunkt, men det blev et stykke fed kringlekage.

Modtagelseskomiteen bestod af Skolebestyreren, der hed Alfred Jensen og skolebestyrelsens formand, Valdemar P. Christensen. Vi talte så med dem over denne kop kaffe, og da vi skulle med et tog kl. 18, og samtalen ikke rigtigt havde ført til noget, fortsatte vi samtalen på vej til stationen, hvor stationsforstander Vestergård blev bedt om at vente med at sende toget af sted. Først da han kom 3. gang og sagde, at skulle toget af sted, fik vi at vide, at vi kunne regne med stillingen, og de to herrer hoppede af, før vi næsten kunne få sagt tak.

Vi kunne ikke nå tilbage til Fur samme dag, men måtte overnatte i Hvalpsund.

Det meste af natten gik nu med at diskutere, om vi kunne regne med, at vi havde fået pladsen på dette lidt løse løfte. Det første vi derfor gjorde, da vi næste dag nåede Fur, var at ringe skolen op for at få klar besked. Jo, det var rigtigt nok. Vi fik så at vide, at vi ville få et brev, som vi skulle underskrive og sende tilbage, så pladsen var altså vores.

Så var det om at få fat i en flyttevogn, der havde tilladelse til at køre over Limfjordsbroen. Dengang skulle der nemlig en tilladelse til at passere broen, når man kom fra et andet amt. Men fra Fur kom vi da og også til Nørregade, som Primulavej dengang hed og til nr. 9 til den villa, hvor vi skulle bo på første sal. På den tid var det almindeligt, at der boede to familier i de fleste huse. Førstesalen var imidlertid stadig beboet, og vi kunne ikke komme ind før 1. august. Nu var gode råd dyre.

Skolebestyreren beklagede meget, men foreslog, at vi kunne sætte møblerne hen i gymnastiksalen og så komme igen til 1. august.

Da det var et vikariat, vi var rejst fra, fik man ikke mange penge i sommerferien, så der var ikke penge til kroophold. Flytningen havde jo også kostet en del, men heldigvis havde vi vore to spejdetelte, som vi slog op på banearealet, hvor vi sov den første nat. Der var fyldt godt op i de små telte af min mand, mig, vor toårige søn, Ib, og vore københavnske feriegæster: min bror, svigerinde og deres lille datter, der var fulgt med fra Fur for at hjælpe med flytningen ligesom min mands fjortenårige søster Karen fra Odense.

Næste morgen var der tilskuere, da vi syv mand høj kom ud af teltene. Det var nogle af byens børn, der undrende kiggede på. Telte på banearealet var jo heller ikke et hverdagssyn.

Efter at have nettet os lidt troppede vi op på hotellet til morgenkaffe og megen stirren, hvorefter vi tog tilbage til vort natlogi, pakkede sammen og tog toget til Løkken Camping for at vente, til det blev 1. august.

Selv om vi kun tog det mest nødvendige med, blev det dog til 14 ret store pakker, så hver gang vi skulle ud af togene, sprang min bror ud på perronen og tog imod de 14 pakker vinduet, der var trukket ned, og så var det bare for os andre om at komme ud af toget, før det kørte igen.

Vi kom som sagt til Løkken Camping, og da lejrchefen så os komme slæbende med de mange

pakker, udbrød han: ”I kunne da tage bilen med helt herved”. Vi måtte så oplyse ham om, at vi var med toget.

Penge var der som sagt ikke mange af, og da en fotograf, som lå i teltet ved siden af, forelskede sig i min brors gamle skjorte og næsten ville give, hvad det skulle være for den, fik han til sidst lov til at købe den, og vi fik et ekstra tilskud til madkassen.

Den 2. august kørte vi så tilbage til Østervrå og fik os indkvarteret i lejligheden.

Og så kom overraskelsen – især for mig som ærkekøbenhavnervner, der var vant til centralvarme, bad og gas. Her var der kakkellovn, som helst ikke ville brænde ved de første to optændinger med våde tørv, og det samme gjaldt komfuret, som også skulle fodres med våde tørv, og hvor tog det da også en forfærdelig tid med madlavning!

Da mine forældre derfor var på besøg for første gang og af og til måtte vente på maden, spurgte de, om der dog ikke fandtes andre opvarmningsmidler, Jo, der var da kosangasanlæg, og straks gik min far ned til uddeler Østergård og sagde: ”Vil De sende et gasanlæg op til min datter så hurtigt som muligt, så jeg kan få noget varm middagsmad?” En herlig gave!

Og så toilettet! Der var ikke toilet oppe i lejligheden, nej, vi skulle ned ad den snoede trappe, over gården til baghuset, ind ad tremmedøren til et gammeldags ”das”, hvis spand vi naturligvis selv skulle tømme.

Når vi senere i 60erne så, hvad lærerne forlangte af huse med et værelse til hvert barn og et værelse til kontor – alt moderne – måtte vi jo ryste på hovedet og tænke tilbage på vore første år i Østervrå, indtil vi selv byggede hus i 1956.

At huset, vi boede i, var dårligt bygget, viste sig i de meget kolde vinter måneder, hvor alt frøs til, så vi måtte hente vand hos naboen, der havde centralvarme, og i ca. 3-4 måneder måtte vi bære alt affaldsvand ned hver vinter. Gardinerne stod skråt ind i stuen på grund af blæst gennem vinduerne. Men trods alle disse ting elskede folk at komme hos os. ”Vi tisser da bare af derhjemme”, sagde de.

Men vi må tilbage til skolestarten sommeren 1948.

Vi mødte begge op kl. 8, selv om det kun var min mand, der var ansat, og der var stor modtagelse, først med lærerkollegiet og en del af skolebestyrelsen og siden for de enkelte klasser, de skulle nemlig også se lærerfruen.

Og så begyndte ellers dagligdagen, hvor min mand underviste i naturhistorie, geografi, tegning, som det hed dengang, og gymnastik med både piger og drenge. Det gik udmærket i 5 år, indtil der kom gymnastikinspektion, som ikke syntes, det var tilrådeligt med en mandlig lærer til pigegymnastik.

Da der i mellemtiden var kommet en ny lærer til skolen, J.K. Kristensen, hvis kone havde gymnastikuddannelse, overtog hun gymnastikken. Jeg havde i forvejen fået håndarbejdsundervisningen på skolen og overtog nogle år senere også historieundervisningen.

Det var dejligt at være på den private realskole. Børnene hørte jo til blandt nogle af de bedste fra kommuneskolen, og samtidig havde vi jo stor opbakning fra forældrenes side.

Det var dejligt at være ved den private realskole. Der var stor opbakning fra forældrenes side, så når vi manglede et eller andet apparat, båndoptager, lysbilledapparat eller lignende, lavede vi små optrin med børnene, som vi så inviterede forældrene til at overvære. Inden kaffen fremlagde man problemet, og før kaffen var drukket, var pengene i land.

Efter årsafslutningen drog alle, forældre, børn, lærere og bestyrelse til Sæbygård Skov med madpakker, og lærerne var altid inviteret med til bestyrelsesformandens madkurv (Holm Petersen, Ormholt), og sikken en madkurv!

Her i skoven legede så både børn og voksne hele eftermiddagen. Jo, der var et dejligt sammenhold.

Også den årlige skolefest var et opmuntrende element i det daglige arbejde. Den blev forberedt med små eller større optrin til fremvisning for forældre, søskende, bedsteforældre eller andre familiemedlemmer.

Efter kaffen var der dans, som de første år var til forargelse for et fåtal af forældrene, som udvandrede efter kaffen efter højlydt at have kaldt på deres børn, som med glæde var blevet og danset med.

Hver sommer blev der inden årsafslutningen holdt sportsdag, hvor 5 private realskoler dystede i fodbold og langbold. Værtskabet gik på skift mellem skolerne. Der kæmpedes hele dagen skolerne imellem, og Østervrå Realskole vandt ikke så sjældent og løb af med pokalen.

Da skolebestyrer Jensen døde, blev han efterfulgt af lærer Johansen, som sammen med sin kone havde været mange år ved skolen. Det var et godt løft for skolen, idet J.P. Johansen var den

udadvendte, som kunne tale med alle folk, og for hvem skolen var et hjertebarn.

Da frk. Haages, skolens mangeårige sproglærer, måtte holde op pga. sygdom, kom Jørgen Kruuse til i 1952, og at han var forud for sin tid med hensyn til sprogundervisning, kan vi se i dag, da det er hans undervisningsform, der bruges nu, men som ikke faldt i så god jord dengang.

Da jeg ikke havde fuldt timetal, men blev nødt til at have ung pige i huset, måtte jeg skaffe pengene på anden måde, og jeg begyndte da at tage ud til kjolesyningkurser i Østervrå og omegn, Thorshøj, Højstrup, Lendum, Gundestrup, Hørby, Mylund, Hellum, Poulstrup og Tårs.

Da det var nogle af de hårde vintre, var det ikke nogen fornøjelsestur at køre på de smalle veje, der kun var ryddet i ét spor med høje snedriver i siderne, hvor man med visse mellemrum havde lavet en lille vigeplads. Mødte man så en modgående bil, var det jo spændende at se, hvem der var nærmest en vigeplads, og hvem der skulle bakke.

Jeg havde undervist i kjolesyning i København, hvor man kun måtte sy kjoler, nederdele og bluser til sig selv, mens man her i provinsen havde lige så meget brug for at sy tøj til børnene enten det nu var drenge eller piger, så det var jo om at lære at sy drengetøj. Bl.a. skulle drenge have gylp i bukserne, og det var dengang med knapper og knaphuller. Det havde jeg aldrig prøvet, så jeg hev et par gamle herrebukser frem, som jeg sprættede op, klippede og syede i flere gange, til det sad i fingrene, og så kunne man på kurserne gå i gang med at sy drengebukser.

Engang havde jeg bl.a. et kursus for damer fra Socialdemokratisk Forening, men da jeg engang havde sagt ja til at lade mig opstille til menighedsrådet på en kirkeliste, fik jeg ikke flere kurser fra dem, for så var man ikke en rigtig socialdemokrat.

Disse sykurer fandt sted efter krigen. Det var ikke let at få fat i tøj, så der blev syet meget om af gamle ting.

En dag kom en af eleverne med en kørekappe, godt syet sammen af flere stykker. Og med sig havde hun tre drenge, som gerne skulle have en frakke hver. Der blev dog kun til én, den største dreng. Havde moderen ikke selv været med til at lægge mønsteret på, tror jeg ikke, hun havde kunnet forstå det.

I tiden op til Østervrå marked var der særlig travlt, for alle, børn som voksne skulle jo have nyt tøj til markedet.

Som københavner havde jeg svært ved at forstå sproget, og det vakte tit morskab. En af damerne kom med en kjole og sagde: "A hår i tjovli, den er for krap, ka' vi intj skare no'e i? Her måtte jeg have tolk på.

I Hellum kunne man om sommeren ikke have kursus om onsdagen, for den dag og kun den dag gik børnene i skole, og så var der jo ingen til at passe de mindre søskende derhjemme.

Da jeg senere fik flere timer på skolen, droppede jeg nogle af kurserne.

Dengang var der ikke noget, der hed videreuddannelse for lærere om vinteren, men hver sommerferie var der 4 ugers kurser i forskellige fag på Emdrupborg Seminarium i København, og de første 12 år var vi derovre hver sommerferie, og det tog 3 sommerferier at gennemgå et udvidet kursus.

I 1956 kunne vi ikke holde vores gammeldags lejlighed ud mere, og vi byggede da selv hus i Nørregade (Primulavej) 8. Grunden havde vi købt nogle år i forvejen. Det var et selvbyggerhus, idet hver en sten er lagt af os selv med hjælp af vores kollega, Georg Vadsholt, som vi så hjalp med at bygge hus i Strømgade året efter i 1957. Vadsholt var blevet lærer ved skolen nogle år i forvejen. Men grunden skulle jo graves, og det blev dengang gjort med håndkraft, og da opdagede vi, at vi havde mange venner, idet kolleger og venner fra vores amatørforening hver aften mødte op med spade og skovl, og før der var gået en uge var grunden gravet (85 m²). Derefter tog vi selv fat på byggeriet og fik huset under tag, inden sommerferien var forbi.

At en lærer ville bygge hus, vakte selvfølgelig opsigt, og en forretningsindehaver på hovedgaden fortalte da også sine kunder, at man nu fik en ruin i Østervrå, for nu var lærerne selv begyndt at bygge hus, og det kunne da kun blive en ruin.

På samme tid svirrede rygterne om en centralskole for hele sognet, og det blev da også til virkelighed.

Det var noget, der glædede førstelærer Christensen på kommuneskolen, som følte sig sikker på inspektørstillingen, da bestyrer Johansen fra realskolen nærmede sig de 70.

Jeg husker det sidste år, da vi skulle ud til gennemlysning på kommuneskolen, da førstelæreren stillede sig foran os og med fryd i stemmen fortalte, at det nu ikke varede så længe, før han kunne slå kors over os, hvilket han tydeliggjorde med en malende håndbevægelse. Han havde altid næret had til realskolen, der "stjal" så mange af hans elever.

Desværre for ham døde han ved påsketid et halvt år før centralskolens indvielse i september 1960, og det blev os, der kunne stå ved hans grav og slå kors over ham.

Realskolen blev så overtaget af kommunen. Lærerne gik med over i det nye skolesystem, og en ny tid begyndte for os.

Gurli (1915-2009) og Erik Thykær (1919-1997) var meget glade for årene på Østervrå Realskole, som strakte sig fra 1948 til 1960, da skolen lukkede. De fortsatte derefter som lærere på Torslev Centralskole og tog deres afsked i 1980.

